

legjobb meggyőződésünk szerint tevékeny részt kell vennünk vallás-közönségünk összes ügyei intézésében.

Végül mint legidősebb tagja, annak a testületnek, melybe önök ez órában teljes joggal lépnek, kijelenthetem, hogy bár tagságom ma holnap negyven évre terjed, mindig örömmel emlékszem e testület életének minden fazissára. E testület tagjaiban a kötelesség érzettel, munka szeretettel mindig párosul a szivélyes barátság, egyetértés, mondhatni testvéri viszony; mi szerény anyagi viszonyok közt is megnyugodva boldogok voltunk és vagyunk; sőt az irodalomban tanusított munkásságunk, kötelességünk teljesítése, s a társadalomban érvényesített befolyásunk okán másoknak is jóindulatával, becsülésével is dicsekedhettünk és dicsekedhetünk.

Mindnyájan meg vagyunk győződve, hogy önök tudományos és humanus műveltségökkel, óindulatukkal testületünknek hasznos tagjai lesznek. Részünkről ígérjük, hogy mindig baráti, testvéri indulattal viseltetünk önök iránt s kívánjuk, hogy Isten sokáig éltesse, tartsa meg munkaerejüket, buzgóságukat.

KOVÁCSI ANTAL.
tanár.

IV.

BEZÁRÓ BESZÉD.

Tisztelt közönség, kedves tanártársak! Nem tehetem, hogy én is, kinek vezetésére van bizva ez idő szerint főiskolánk, nem tehetem, mondom, hogy én is bezáróul pár szót ne intézzek tisztelt tanártársaimhoz.

Önök, kedves tanártársaim, már eddigi buzgó működésökkel is tanujelét adták annak, hogy tanári hivatásukat alaposan átérzik, s abbéli kötelmeiknek derekasan megfelelni birnak. Mégis engedjék meg nekem, hogy ez ünnepélyes alkalommal, midőn önök rendes tanári állásukba beiktatva, azt ezennel elfoglalják, hosszas tanári pályámon szerzett tapasztalataimból kifolyólag arra emlékeztessem, miszerint a tanárnak nevelőnek is kell lennie. A nevelő pedig az igazságot keresi, s ez oly bővös hang, mely az emberi szellem legbensőbb hangjait hozza rezgésbe; azért a tanárnak az igazság napjának kell lenni, ki az ifju lelkeket ama szent templomba vezeti, melynek oltárán az igazság örök lángja lobog. Mert, ha egy művész éltét adja művésze-
teért, mily magasztosnak kell lenni ama lelkesültségnek, mely az örökké igaznak, jónak, szépnek terjesztésében leli egyedüli kényelmét. Azt mondhatnám, hogy az ily lelkesült szellem magasztosan boldog állapotban érzi magát annyira, hogy azt semmivel sem cserélné föl.

Az ő boldogsága zajtalan munkásságában rejlik. Ki nem tudja, mennyi jót tett a maga tanítványaival egy Solon, Numa, Pythagoras, Socrates, Zeno s főleg a názáreti Jézus. Az igazért, jóért és szépért lelkesülni tudó szellem könnyen tűri a félreismerést, sokszor talán a keserítést és bántalmazást, mikkel a tanári pályán oly gyakran találkozhatunk. Halljuk csak, mit mond erre vonatkozólag nemzetünk egyik bölcse, Kölcsey, azt mondja ugyanis, hogy „a szenvedés és kebelszakgató áldozat tulajdon örömet hoz lelkünknek és sorsunkon fölülemelkedni megtanít. Ki csak társasági multságokban akar ragyogni, vagy éppen tudatlanok által akarja magát bámultatni, az könnyen elérheti célját, de az értelmesek őt megvetik.“

Hogy mily fontos befolyást tulajdonítottak már a régi rómaiak a nevelő személyiségének, kitűnik Juvenalisnak ez egyszerű mondatából is: „Maxima puero debetur reverentia.“ A nevelő legyen növendékeire nézve az, mi a derék szülő gyermekeire nézve. Bármily művészetre is szánja magát az ember, azon csak úgy fog boldogulhatni, ha bir az ahoz megkívántató tehetséggel és tulajdonságokkal: így annak is, ki a nevelés nehéz, göröngyös pályájára akar vállalkozni, működése csak akkor lesz foganatos és áldásos, ha benne a siker föltételét képező tulajdonságok föltalálhatók. Kik semmi magasztosra nem birnak lelkesülni, kik csak a földi előnyt tudják becsülni, s a tanársággal párosult nevelési állásukban fejős tehenet látnak, mely bizony a legsoványabb, azok valóban sajnálandók, de még inkább sajnálandó a tanügy, melyet önző céljaikra használni nem irtóznak.

A nevére méltó tanár odaáldozó szeretettel öleli át növendékét, mint a teremtés koronáját, melyről az istenség képmása sugárik feléje, de a melyet neki meg kell tisztítania, hogy eredeti fényében tündökölhessen. Ide vonatkozólag mondja Schmidt „Erziehungs-lehre“ című könyvében: „Szeretni kell tudni a tanárnak, különben nem lehet jó tanár; mert ki az önszeretetet ki nem irthatja magából, az nem tudja a tanársággal járó sokféle lemondást, önmegtagadást gyakorolni. Legyen bár fejében még oly tömege a tudománynak, legyen bármily széles paedagogiai ismerete, ha szeretete nincs, mind hasztalan! Tanítványai bizalom helyett félelemmel közelednek feléje, s ösztönszerűleg visszaborzadnak tőle, — s ő nem tanító. A kit szeretet nem lelkesít, az menjen földet túrni, legyen pinczér, vagy vállalkozzék más valami jövedelmes üzletre: de isteni munkára, isteni hivatalra, gyermek-tanításra és nevelésre, ne adja fejét; mert nem ért hozzá; mert savanyúbb lenne az neki, mint a cséplés, és mert az iskolában is szeretet helyett csépet tartana kezében.“

Az oktatás és nevelés sikerének egyik föltétele a tanítvány bizalma, melyet csak szeretet tud megnyerni. Szerencsétlen az a tanár, de szerencsétlenebbek annak növendékei, ki nem csak örömet nem talál a növendékek társaságában, hanem unatkozva, sőt undorodva és visszataszító idegenkedéssel jelenik meg közöttök. Ki hajlam nélkül s talán csak azért lépett a tanári pályára, mert könnyíteni hisz sorsán, annak a reménylett jobb sors helyett elégedetlenség érge lesz osztályrésze. Oh, mert hányszor nem merül ki a tanárhivatásának nehézségei közt; hányszor nem kedvetlenítik őt el tanítványainak pajkossága, könnyelműsége, hanyagsága, nyersesége! S ha mindent megtett, mi tőle kitelt, s mégis fönmarad a keserűség, hol találjon menedéket másutt, mint éppen a türelemben. De lesz-e türelme, lesz-e szelid, ha nem szereti tanítványait s nem fogja fel hivatását?

Ezért meleg szeretetökbe ajánlom a tanuló ifjúságot és kérve kérem önöket, hogy a legnagyobb gonddal ápolják és fejtegessék a benne jelentkező nemesebb csírákat, s csöndesen bár, de folytonosan egyenletesen égő lánggra törekedjenek élesztetni a jó, igaz és szép iránti lelkesültségnek a szív mélyében rejlő szikráját.

És ha semmi más sikere nem volna is az igazért, jóért, szépért lelkesülő fáradaiknak, eléggé jutalmazottaknak érezhetik magukat azon tudat által is, hogy elmondhatják a költővel: „Szent hazánk! Megfizettük mind, mivel csak tartozánk!” S bár minden küzdéseik mellett maguk számára jobb napokat nem vihatának ki, de tisztán érezve, hogy emberi rendeltetésüknek célja nem is az vála, nem fognak majd egyszer átokkal visszatekinteni a pályára, mely, ha önöknek töviset hozott is, nemünknek most, vagy jövőben virágot és gyümölcsöt teremhet.

Isten éltesse önöket s adjon erőt és kitartást, hogy ismert buzgóságukat még igen-igen sokáig folytathassák és iskolánknak mindenha diszei legyenek.

Végül, kedves kötelességet teljesíték, midőn ugy a magam, mint a tanári kar nevében hálás köszönetet nyilvánítok a nagyérdemű közönségnek azért, hogy e szerény ünnepségünket hecses megjelenésével emelni és ünnepélyesebbé tenni sziveskedett.

ULÁR PÁL,
ig. tanár.

EGYHÁZTÖRTÉNELMI ADATOK.

CXXI.

A DÁVID FERENCZ-féle LEGRÉGIBB UNITÁRIUS ÉNEKES-KÖNYVNEK EGY MÁSODIK PÉLDÁNYA.

A korán elhunyt várfalvi Nagy János elég terjedelmesen és kimerítőleg ismertette ez énekes-könyvet a „Keresztény Magvető“ VI. kötetének 93—126. lapjain 1871-ben „Az unitáriusok énekes-könyveiről“ cz. cikkben. És Nagy János után Szabó Károly, páratlan könyvbuvárunk és kutatónk hasonlóan fölvette „Régi Magyar Könyvtár“-a első kötetébe 342. sz. alatt (Dávid Ferencz) Isteni dicsiretek, imádságos és vigasztaló énekek cz. alatt.

E két szaktudós közleménye után kevés mondani valónk van a kérdéses énekes-könyvről, melynek egy példánya a székelykereszturi unitarius gymnasium birtokában van a Jakab Elek-féle gyűjteményben; a másik a maros-vásárhelyi ref. kollegium könyvtárának sajátja, t.-k. Nemes József ur sziveségéből. Keletkezése idejét pontosan meghatározni nem lehet, minthogy mind a két példány csonka. Szabó Károly hozzávetőleg 1579-re teszi. Ezzel tehát be kell most értnünk, míg egy teljes példány elő nem kerül.

A két példány teljességét illetőleg, tájékoztatást nyújtanak a hiányzó levelek. A kereszturi példányból Nagy János kimutatása szerint, ezek hiányzanak:

I—XXIV. 117—118, 165—166, 221—222, 429—454, 553—554 lap = 29 levél; a vásárhelyiből: I—XXVI. 211—212, 551—554 lap = 16 levél. Észterint a kereszturi példányból 13 levéllel több hiányzik. A végéről mennyi hiányzik még nem tudhatjuk, az 500-dik lapon megszakad mindkét könyv. — Elöl a lapszámozás I—XCIX-ig római, a 100-tól kezdve arab számjegyekkel van.

A ke eszturi példányból hiányzó részben (429—454.) két éneket találtam, melyeknek szerzője a vers-szakok kezdő betűivel kitétte, irta saját nevét. Egyik 434—437. lapokon „Iffiak éneke“ czimű: Balassi Bálinth; a másik, 442—444. lapokon „Szép vigasztalót ének“-ben: Dóczy Ilona.¹⁾ „Az, ki ezen éneket rendele versekben, gondolkodik magában, mert nincz senkihöz ez földön sok nyomorúsagaban.“ Ez az utolsó versszak.

¹⁾ Dóczy Ilona, Dóczy Gáspár leánya, Dóczy Danián unokája, kihalt családág.